

Знамена перемог заб'ють крильми!

У це вірив і задля цього працював Дмитро Нитченко

Дмитро Нитченко.

ВЕЧІР-СПОГАД «Від Зінькова до Мельбура», присвячений 115-й річниці від дня народження письменника-земляка Дмитра Нитченка (22.02.1905 р., Зінків — 15.09.1999 р., Мельбурн), відбувся 25 лютого в Полтавській обласній універсальній науковій бібліотеці імені І. П. Котляревського. Згадати невтомного трудівника на ниві української літератури, книговидавництва і шкільництва, чесного, мужнього, вірного сина України прийшли і люди, яким випало щастя зустрічатися і спілкуватися з ним та його родиною, і юнаки й дівчата, котрі знайомляться з творчістю Дмитра Нитченка, щоб узяти й собі на життєву дорогу його заповіт трудитися для України, не впадаючи в зневіру за будь-яких обставин.

«Його твори надихають нові покоління нашого народу»

Віктор Литус, директор Зінківського районного історичного музею, де багато робиться для збереження спадщини Дмитра Нитченка й інших письменників-земляків, котрі змушені були жити на чужині, але й там творили довкола себе Україну, у доповіді про славного сина зінківського краю розповів про його дитячі та юнацькі роки (він народився 22 лютого 1905 року в родині доброго господаря з хутора біля села Лютенські Будища), про переслідування, яких зазнала родина, про ті поневіряння, що випали на долю Дмитра «в стране, где так вольно дышит человек» через «не таке» соціальне походження, окреслив його шлях Зінків — П'ятигорськ — Краснодар — Харків — фронтові дороги в лісах Смоленщини — Могилів — Гомель — Харків — Львів — Краків — Форст — Берлін — Мюнхен — Старий Ульм — Корнталь біля Штутгарта — Цуфенгаузен — Неаполь — Мельбурн...

— Перший вірш Дмитра Нитченка був опублікований у «Читанці» для другого класу, коли йому було лише 15 років, — розповідає Віктор Литус. — У 26 років він видав свої перші дві поетичні збірки. А в Австралії, починаючи з 1953 року, вийшли понад два десятки книг: твори для дітей, мемуари, наукові праці, словники, підручники, епістолярій українських письменників... Усі свої заощадження Дмитро Васильович вкладав у видання книжок для українців Австралії (35-тисячної української діаспори) і роздаровував їх по всьому світу. У незалежній Україні ці видання стали перлинами музеїв і бібліотек, багато разів перевидавалися його твори для дітей, «Живий Шевченко»... Торік пані Віра Кошова ініціювала, а Зінківська райрада профінансувала перше в Україні перевидання унікальної книги нашого земляка «Від Зінькова до Мельбура», за яку він був удостоєний премії імені Григорія Сковороди. За книги для дітей Дмитро Нитченко став лауреатом премії імені Лесі Українки. 1991 року за рекомендацією Олеса Гончара Дмитра Нитченка прийняли в Спільку письменників України. Після понад чотирьох десятиріч вигнання він і в Україну зміг приїхати, і повернутися до рідного народу своїми творами, в яких чесно, правдиво, майстерно відтворено всі ті випробування, через які пройшли українці у жорстокому ХХ столітті. Його твори надихають нові покоління нашого народу. Тож я радий, що сьогодні з нами в цій опатній залі школярі, ліцеїсти й Полтави, і Зінькова...

«Світить, щоб у нас були ясні дні й ночі!»

Майстерною і надзвичайно зворушливою була літературно-музична композиція з поезії Дмитра Нитченка «Зоря над світом» у виконанні учнів шкіл Зінь-

ківщини — членів молодіжної філії Літературно-мистецького об'єднання «Свічадо» (керівники — Ганна Гайдаш і Надія Олещенко). Першокласниця з Великої Павлівки Зоряна Олещенко, мила україночка у віночку, котру, як говорили присутні на вечорі, хотілося пригорнути й поцілувати, починала цю композицію словами: «Мама говорить, що зорі на небі — то людські душі. Засвітилася зірка — народилося дитя, покотилася за обрій — чиєсь серце зупинилося. Дуже яскрава зірка засвітилася колись над хутором Ниценки біля Лютенських Будищ неподалік Зінькова. Тоді народився Дмитрик — у майбутньому Дмитро Нитченко, який лишив нам у спадок ці вірші».

Старші дівчатка, такі ж гарні в українських строях, читали вірш за віршем, і перед нашим зором вимальовувалася картина того часу, в якому випало жити письменникові. Четвертокласниця Зінківської спеціалізованої школи № 1 Аліна Чепіга читає «Осінь» — поезію з разючим образом темряви, що оповила поневолену Україну:

*«В далек втратиш очі —
Чорно, не пройти...
І прядуть щоночі
Темряву дроти...»*

Семикласниця з Великої Павлівки Ірина Паламаренко знайомить слухачів із надзвичайно містким віршем «З полуно», де радість військовополоненого від повернення в рідні краї, коли «вже Кременчук позаду і Лубни, Санжар Нових минув я теплі хати і до Полтави йду через Млини», поєднується з жахом від споглядання руїн Харкова, де «скорбне місто височіє в млі», і роздумами про всі випробування, через які довелося пройти українцям:

*«Народе мій! Ти муки мав досита,
Тебе тлив голод, нівечив Сибір.
О, скільки крові нашої пролила!
О, скільки серць сконало в боротьбі!...»*

Дев'ятикласниця Зінківської СШ № 1 Софія Конотоп знайомить нас зі ще одним програмним віршем Нитченка — «Ідучи на чужину». Він написав його, відпливаючи в Австралію, коли, як усіх вигнанців, його мучило питання: «Чи вернемо додому звідтіля?»

*«Ніхто не зна, і долі не вгадають
Ні хіромант, ні циган-ворожбит,
Які шляхи щиріше привітають,
Де ждуть обійми щастя чи журби.*

*Та знає всяк, як сурма клич заграє,
Коли визвольні заgrimлять громи,
Тоді наш край всі мури розламає,
Знамена перемог заб'ють крильми!*

*З усіх кінців тоді гукне нас мати
(Той клич здригне, мов блискавка в імлі)...
Ну, хто ж тоді не схоче повертати
До в світі найсвятішої землі?!»*

Семикласниця з Лютенських Будищ Інна Костинська читає «Перший лист», де Нитченко пише друзеві в Україну:

*«Я не загруз у добрах в цій країні,
Не став я в'язнем гомінких столиць.
Хоч евкаліпти заступили обрій,
В завоях мрій зринає моє село...
Я пам'ятаю очі Ваші добрі
І серця Вашого тепло!»*

Дев'ятикласниця Зінківської СШ № 1 Анна Єрмоленко читає вірш, де звучить тривога Нитченка за те, щоб діти українців-емігрантів знали рідну мову. Він багато років очолював Українську шкільну раду Австралії, і в країні тоді діяли 55 українських вечірніх шкіл, де навчалися дві тисячі учнів. Своїх дітей і внуків Дмитро Васильович так навчив рідної мови, що донька Олександра, у заміжжі Ткач, стала відомою письменницею (псевдо — Леся Богуславець, у 2001 році їй була присуджена літературна премія «Тріумф»), Галіна, у заміжжі Кошарська, — філологом, викладачкою української мови й літератури в Університеті Маквора в Сідней, внук Юрій Ткач — перекладачем і видавцем...

Адресований молоді української діаспори заклик знати рідну мову актуальний і для юного покоління постколоніальної України, яка надто повільно зриває зі

своїх уст скотч, який їй наклеюють ті, хто контролює інформаційний простір і прагне залишити його озвученим мовою окупанта:

«Не неси ж до хати знайдену підкову,

Бо хто мову згубить — той добра не жди!»

Ця ж дівчина проникливо читає Нитченків «Заповіт» із рядками, що навіки вкарбовуються в пам'ять:

«І скажу в останню всім хвилину:

*«Люди добрі й доні дороги,
Бережіть ви волю України
І прокляттям славе ворогів,
Що гнобили люд наш працю-вотий,*

*Що принесли голод і Сибір,
Що хотіли мову нашу вбити
Й душу нашу вирвати в злобі.
Рідну землю у ці дні горбаті
(А вона ж в біді тепер щораз)
Ви любіть її, як рідну матір
Або так, як наш любив Та-рас».*

Хвилино поезій земляка завершує Зорянка Олещенко: «Погляньте, на небі сяють мільйони зірок! А значить, вони не гаснуть назавжди! І люди, які відійшли у вічність, ними дивляться на нас із неба! Так над колишнім хутором Ниценки, над Зіньковом, Полтавою, Харковом і Мельбурном, над усім великим світом яскраво сяє зірка Дмитра Нитченка. Світить, щоб у нас були ясні дні й ночі!»

...Коли торік у листопаді в Музеї літератури в Києві відбувалася презентація перевиданої вперше в Україні з ініціативи Полтавського обласного відділення Товариства «Україна — Світ» книги Дмитра Нитченка «Від Зінькова до Мельбура», його донька Леся Богуславець у своєму виступі поміж іншим сказала: шкодує, що досі не видала збірки батькових поезій, які друкувалися в різних часописах. Ця композиція зінківських школярів кличе нас, дорослих, до того, щоб збірка поезій нашого талановитого земляка вийшла в Україні, на його рідній Полтавщині.

Поетично-музичну естафету від зінківців прийняв співак із Полтави Юрій Трейгель, відомий виконавець пісень про борців за українську свободу. Він поклав на музику вірш Нитченка «Самота», який Дмитро Васильович написав по смерті дружини. Його настрій близький і панові Юрєві, який дуже сумує за своєю дружиною Надією, котра поділяла його патріотичні погляди й була з ним поруч на полтавському Майдані під час Революції гідності. А пісню українських повстанців «Завтра в далеку дорогу...» співак влив у наші душі еліксир мужності і віри...

«Він є найпотужніший будитель, провідник у царство духовної праці і творчості»

Дмитро Нитченко — людина, яка дуже любила Україну, мала смі-

Фото на згадку про вечір, що об'єднав усіх в любові до України та її вірних синів і доньок.

Родина Нитченків на емігрантських шляхах у Німеччині.

ливість її захищати й невтомно працювала для неї. 17-річним юнаком він встає на зборах і говорить росіянинові — комуністичному дикуну, який надумав перейменувати Зіньківську індустріально-технічну школу імені Івана Франка на імені Карла Лібкнехта, що цього робити не можна. Мужній, лицарський вчинок! Таку ж мужність, витривалість, наполегливість виявляє Дмитро Нитченко і під час переслідувань за соціальне походження. 1926 року вступає на робітфак у Краснодарі, а вже наступного року його виганяють. Їде до Харкова, вступає до технікуму чужоземних мов, потім до Інституту народної освіти. Учителює, зазнаючи звільнень із роботи, але вперто шукає можливості працювати для рідного народу як педагог і як літератор.

Мені, авторці цих рядків, часто думається, яким би творчоблагословенним міг бути після закінчення середньої школи той мій рік роботи в Зіньківській районній газеті, якби в нашому козацькому Зінькові могли вільно жити і творити Микола Зеров, Михайло Орест, Дмитро Нитченко... Ми, молоді, могли б навчитися від них і літературної майстерності, і мужності та віри. А так у виметеному гебістською мітлою райцентрі ми, молоді журналістичні ілісти, задихалися від райкомівської «опіки» комуністичних самодурів. Тож вечорами ми з Нелею Швидкою, йдучи мимо аптеки в центрі міста, читали безнадійне Блоківське: «Ночь, улица, фонарь, аптека, бессмысленный и тусклый свет. Живи еще хоть четверть века — все будет так. Исхода нет».

То був 1966 рік. Додайте «четверть века», 25 літ — і ясным цвітом Незалежності спалахне для українців 1991 рік! А Дмитро Нитченко вірив у те, що Україна стане незалежною, він, ще відпливаючи в Австралію, у вірші «Ідучи на чужину» писав: «Знамена перемог заб'ють крильми!» І це великий урок для нас усіх: за будь-яких обставин не втрачати віри, працювати для України, не покладаючи рук, як ціле життя працював наш видатний земляк.

Він завжди творив довкола себе Україну: заснував видавництво «Ластівка» й літературно-мистецький клуб імені Василя Симоненка, видавав альманах «Новий обрій», підтримував молоді таланти...

Професор Українського вільного університету (Мюнхен) Юрій Бойко у статті «Нитченко як творча індивідуальність» писав: «Він є найпотужніший будитель, провідник у царство духовної праці і творчості. Без нього багато нашої молоді відійшло б від українського життя, асимілювавшись серед чужинців, без нього не з'явилося б цілої серії видань українською мовою». Юрій Бойко порівнює Дмитра Нитченка з Борисом Грінченком, бо ті «однаково перейняті якимсь глибоким

схилинням перед обов'язком праці для рідного народу, обидва невтомні до краю у своєму служінні українському слову й українській школі».

«Хто ж тоді, як не ми, брати?!»

Окрасою вечора стали й оркестрова п'єса «Ой, при лужку» у виконанні ансамблю «Чураївна» Полтавської обласної філармонії, що промовляла до нашої генетичної пам'яті про часи козацькі, і пісні у супроводі цього ансамблю народної артистки України, солістки нашої філармонії Наталії Хоменко «Роде наш красний», «Синови» (на слова Василя Симоненка), «Україно моя», за що цим артистам, які ніколи не відмовляються взяти участь у патріотичних заходах, велика дяка!

Ясна річ, маємо подякувати й усім організаторам цього вечора, а це — департамент культури й туризму Полтавської облдержадміністрації, обласна бібліотека й обласна філармонія, Зіньківський районний історичний музей і Полтавське обласне відділення Товариства «Україна — Світ», його голова Віра Кошова. Вечір підготувала і провела завідувачка відділу соціокультурної діяльності Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І. П. Котляревського Юлія Крамарева.

Учасникам вечора подарували збірник статей про Дмитра Нитченка, названий його словами: «Знамена перемог заб'ють крильми!» (укладач — Віра Кошова, коштом родини Антиповичів). Він надійде в обласну й районні бібліотеки Полтавщини.

Під час заходу присутні могли познайомитися з виставкою, де були книги Дмитра Нитченка з фондів Канадсько-Українського центру ПОУНБ імені І. П. Котляревського, Товариства «Україна — Світ» та ті, які дарувала бібліотеці родина Нитченків. Тож ідіть у бібліотеки й читайте книги нашого видатного земляка — «Живий Шевченко» і «Силуети», «Слідами Миклухи-Маклая» і «На гадючому острові», «Від Зінькова до Мельборну» і «Під сонцем Австралії»... Читайте мудрі й дотепні книги його доньки Лесі Богуславець «Який Сава, така й слава», «На прощу до рідної землі. Десять подорожей в Україну та інші країни», «Від Находки до Чернівців», «Моя австралійська кума», «За рідним краєм і в раю скучно»... І тоді збагатиться ваш інтелект знаннями, а душа — вірою в Україну і жаданням самовіддано працювати для її свободи. А це дуже важливо. Бо, як співає Славко Вакарчук у саундтреку до фільму «Чорний ворон», «хто ж тоді, як не ми, брати?!»

Ганна АНТИПОВИЧ,
заслужена журналістка
України